หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ฐานะและสิทธิของผู้หญิงโดยทั่ว ๆ ไป

เมื่อจะกล่าวถึงประเพณีการเป็นสตีหรือการเผาตัวตายของแม่ม่าย จำเป็นจะต้องกล่าวถึงฐานะและสิทธิของผู้หญิงอินเดียตั้งแต่สมัยพระเวทเรื่อยลงมาจนถึงสมัยกลาง (ประมาณก่อน พ.ศ. 957 - พ.ศ. 2443) เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานและสภาพชีวิตของผู้หญิงอินเดียว่า เธอมีฐานะตามกฎหมายอย่างไร ได้รับการยกย่องและดูถูกกดขี่จากสังคมอย่างไร อันอาจจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงต้องตัดสินใจเลือกเป็นสตีเมื่อสามีของเธอสิ้นชีวิตลง

สังคมอินเดียให้ความสำคัญแก่เด็กชายมากกว่าเด็กหญิง

สังคมของชาวอารยันอินเดียยกย่องผู้ชายมากกว่าผู้หญิงในฐานะที่เป็นผู้มีพลกำลังเหนือกว่า [1] ดังนั้น ผู้ชายจึงเป็นผู้นำของสังคมและครอบครัว การสืบสายตระกูลก็นับทางบิดา ชาวอารยันอินเดียส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงปศุสัตว์ และประกอบการกสิกรรม [2] ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยแรงงานมาก ลูกชายจึงเป็นที่ปรารถนาของ

---

[1] T.S. 6.5.8.2

tasmātstriyo nirindriyā adāyādīrapi pāpātpumsa upastitaram vadanti

[2] E.J. Rapson, ed, "Ancient India," in The Cambridge History of India (Cambridge : University Press, 1922), I : 135.

ครอบครัว เพื่อช่วยกันทำมาหากินและสืบสายตระกูล ดังมีข้อความปรากฏในบทสวดพระเวทแสดงให้เห็นชัดเจนว่า พ่อปรารถนาจะมีบุตรชายถึง 10 คน [1]

ต่อมาเมื่อชาวอารยันสร้างหลักฐานมั่นคงแล้วในอินเดีย ได้หันมาให้ความสนใจทางศาสนามากขึ้น ความเชื่อทางศาสนาก็ได้รับการพัฒนามากขึ้นไปด้วย มีความเชื่อที่ได้รับความนิยมแพร่หลายข้อหนึ่งที่ว่า บุคคลมีหนี้ 3 ประการที่ต้องปลดเปลื้อง ได้แก่ หนี้ต่อฤๅ ปลดเปลื้องได้โดยการเป็นพรหมจารีศึกษาพระเวท หนี้ต่อเทพเจ้า ปลดเปลื้องได้โดยการทำพิธีบูชายัญบวงสรวง และหนี้ต่อบรรพบุรุษ (ปิตฤ) ปลดเปลื้องได้โดยการให้กำเนิดบุตรชาย [2] บุตรชายจะเป็นผู้ทำพิธีบวงสรวงให้แก่วิญญาณของบรรพบุรุษ เพื่อจะได้รับความสุขในโลกหน้า มีบทสวดสรรเสริญเทพอัคนีว่า ขอให้เขา (บรรพบุรุษ) ได้รับความเป็นอมตะโดยลูกและหลาน [3] และนางอุรวศีกล่าวแก่ท้าวปุรูรวัสตอนหนึ่งว่า เมื่อท้าว

1
R.V. 10.85.45.
imāṁ tvamindra mīḍhvaḥ suputrāṁ subhagāṁ kṛṇu,
daśasyāṁ putrānā dhehi patimekadaśaṁ kṛdhi.

2
Radhakrishnan, Religion and Society, (London : George Allen and Unwin : 1966), pp. 150 - 151 อ้างถึง T.S. 6.3.10.5.

3
R.V. 5.4.10.
prajābhiragne amṛtatvaṁ aśyāṁ

ปุรุรวัสตายและบุตรชายบูชาบวงสรวงแด่เทพเจ้าแล้ว ท้าวปุรุรวัสจะได้รับความสุขในสวรรค์ [1]

ในคัมภีร์อถรรพเวทมีข้อความที่แสดงให้เห็นชัดเจนมากขึ้นว่า ต้องการลูกชายมากกว่าลูกสาวมีการทำพิธีเพื่อให้แน่ใจว่าลูกที่เกิดมาเป็นลูกชาย [2] และในคัมภีร์พราหมณะถือว่าการไม่มีลูกชายเป็นความเคราะห์ร้ายอย่างยิ่ง ภรรยาที่ไม่มีลูกชายเป็นความวิบัติ (นิรฺฤติ) [3] และในไอตเรยะพราหมณะได้เปรียบเทียบไว้ว่า ลูกสาวคือความทุกข์ทรมาน (กฤปณมฺ) ส่วนลูกชายคือแสงสว่างในสวรรค์อันสูงสุด [4]

1
R.V. 10.95.18.

iti tvā devā ima āhurail yathemetadbhavasi mṛtyubandhuḥ,

prajā te devānhaviṣā yajāti svarge u tvamapi mādayase.

2
A.V. 6.11.3.

prajāpatiranumatiḥ sinīvātya cīklpat,

straiṣūyamanyatra dadhatpumāṁsamu dadhadiha.

3
S. Br. 5.3.1.13.

yā vā' aputrā patnī sā nirṛtigṛhītā

4
A.Br. 7.13.

Keith, Rigveda Brahmana : The Aitreya and Kausitaki Brahmana of the Rigveda, Vol. XXV of The Harvard Oreintal Series, ed. Charles Rockwell Lanman, (Delhi : Motilal Banarsidass, 1971), p. 300.

มีอยู่บ้างเหมือนกันในคัมภีร์อุปนิษัทแสดงว่า ต้องการลูกสาวที่เฉลียวฉลาด [1] แต่พิธีนี้ก็ไม่ได้รับความนิยมเท่ากับพิธีปุงสวนะ (ปุสวน) ซึ่งเป็นการทำพิธีเพื่อให้ได้บุตรชาย [2]

ความเชื่อในยุคแรก ๆ นี้เอง มีผลสืบต่อมาถึงสมัยหลัง ๆ ด้วย และยิ่งแสดงให้เห็นเด่นชัดขึ้น เมื่อสังคมถือว่าผู้หญิงทุกคนต้องแต่งงานเมื่อถึงวัยอันสมควร [3] และเป็นหน้าที่ของบิดาจะต้องจัดหาเจ้าบ่าวที่เหมาะสมให้แก่ลูกสาว ในมนุสมฤติถึงกับระบุไว้ว่า พ่อที่ไม่จัดการแต่งงานให้แก่ลูกสาวเมื่อถึงวัยอันสมควรถือว่าเป็นพ่อที่เลวทราม [4]

---

1 F. Max Muller. The Upanishads in The Sacred Book of the East, Vol. XV ed. F. Max Muller. reprinted. (Delhi : Motilal Banarsidass., 1969) Part II. p. 819.

2 A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization, reprinted. 2d ed. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1973), pp. 3 - 4.

3 M.S. 9.88.

utkṛṣṭāyābhirūpāya varāya sadṛśāya ca,

aprāptāmapi tāṁ tasmai kanyāṁ dadyādyathāvidhi.

4 M.S. 9.4.

kāle'dātā pitā vācyo vācyaścānupayanpatiḥ,

เพราะลูกสาวที่ยังอยู่ในบ้านของบิดาต่อไปจะกลายเป็นศูทร (วฤษลี) [1] ธรรมเนียมนี้กลายเป็นภาระหนักและนำความยุ่งยากมาให้แก่ครอบครัวที่มีลูกสาว แม้ล่วงมาถึงศตวรรษที่ 11 แล้วก็ยังมีนักเขียนบางคนกล่าวว่า มีความแตกต่างระหว่างลูกชายและลูกสาว คือ ลูกชายเกิดมาพร้อมกับความสุขสำราญ ส่วนลูกสาวเกิดมาพร้อมกับความทุกข์ยาก [2]

ถึงแม้ว่าสังคมอารยันอินเดียจะไม่ต้องการลูกสาว แต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงกฎธรรมดาของโลกได้ ถ้าไม่มีผู้หญิงก็จะมีผู้ชายไม่ได้ พื้นฐานชีวิตของผู้หญิงที่มีผลเกี่ยวโยงไปถึงมูลเหตุที่จะทำให้ผู้หญิงง่ายตัดสินใจเป็นสตี มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

การศึกษา

หน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของบิดามารดาก็คือ การให้การศึกษาและอบรมลูก ๆ ให้ดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อย่างสุขสบายตามสภาพของสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นลูกสาวหรือลูกชายก็ตาม

เด็กผู้หญิงในสมัยพระเวทมีโอกาสได้รับการทำพิธีอุปนยนและได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กชาย ดังจะเห็นได้จากบทสวดฤคเวทบางบท ผู้หญิงเป็นผู้แต่ง เช่น

---

1 Julius Jolly, Hindu Law and Custom. trans. Batakrishna Ghosh (Calcutta : Greater India Society, 1928), p. 119.

2 C.H. Tawney, trans. The Ocean of Story, Somadeva's Kathā Sarit Sāgara, Vol. III reprinted Ist (Delhi : Motilal Banarsidass, 1968), Chap. XXVIII, p. 18.

นางวิศววารา (วิศ्ववारा) แต่งฤคเวท 5.28 นางโลปามุทรา (โลปามुद्रा) แต่งฤคเวท 1.179 นางโฆษา แต่งฤคเวท 10.39 - 40 และนางอปาลา แต่งฤคเวท 8.80.1 - 7 เป็นต้น [1] และมีข้อความในอถรรพเวทระบุว่า หญิงสาวย่อมได้สามีที่หนุ่มด้วยการศึกษาพระเวท [2]

ผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาเหล่าเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พรหมวาทินี และสัทโยพธู (สद्योพธู) พรหมวาทินีมีสิทธิได้รับอุปนยน ประกอบพิธีบูชาไฟ ศึกษาพระเวท และขอสิ่งของจากครอบครัวได้ ส่วนสัทโยพธูเพียงแต่ได้รับอุปนยนก่อนที่จะแต่งงาน [3] ช่วงเวลาผ่านมานับแต่หลังสมัยพระเวทจนถึงประมาณ 143 ปี ก่อนพุทธศักราช การศึกษาพระเวทและปรัชญาได้รับความสนใจจากสังคมอย่างสูง พบว่ามีผู้หญิงศึกษาวิชาเหล่านี้กันทั่ว ๆ ไป ด้วยความเอาใจใส่และศรัทธาอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จาก พฤหัสอารัณยกะอุปนิษัท (ประมาณ 257 ปี ก่อนพุทธศักราช) มีบทอภิปราย

---

1 Radha Kumud Mookerji, Ancient India Education, 2d ed. (London : Macmillan and Co. Limited, 1951), p. 51.

2 A.V. 11.5.18.

brahmacaryena kanyā yuvānaṁ vindate patim

3 R.K. Mookerji, Ancient India Education, p. 208.

โต้ตอบระหว่างยาชญวัลกย (ยาชฺญวลฺกย) กับนางไมเตรยี ภรรยาคนหนึ่งของเขาซึ่งศึกษาจนรอบรู้เกี่ยวกับอาตมันและความจริงอันสูงสุด [1] และนางการ์คี วาจักนวี (คารฺคี วาจกฺนวี) ซึ่งสามารถถามปัญหาเกี่ยวกับปรัชญาอันลึกซึ้งต่อพราหมณ์ยาชญวัลกยะ [2]

ต่อมาประมาณ พ.ศ. 343 การศึกษาของผู้หญิงเริ่มมีอุปสรรค เนื่องจากสังคมนิยมให้ผู้หญิงแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ดังมีข้อความปรากฏในมนุสมฤติว่า ผู้ชายอายุ 30 ปี ควรแต่งงานกับเด็กหญิงอายุ 12 ปี และผู้ชายอายุ 24 ปี ควรแต่งงานกับเด็กหญิงอายุ 8 ปี [3] เพราะฉะนั้น ช่วงระยะเวลาที่เด็กผู้หญิงจะได้รับการศึกษาก็เหลือน้อยเต็มที พิธีอุปนยนที่เด็กผู้หญิงเคยได้รับเมื่อสมัยพระเวทก็ค่อย ๆ สูญไปจนในที่สุดถูกตัดสิทธิ์ไป ทำให้ผู้หญิงบางคนที่ยังไม่ได้แต่งงานพลอยหมดโอกาสไปด้วย ดังนั้น ผู้หญิงในสมัยนี้จึง

---

[1] Br. Up. 4.5.1 และ 2.4.1 - 3.

F. Max Müller, The Upanishads. Part II., Vol. XV of The Sacred Books of the East, ed. F. Max Müller (Oxford : Clarendon Press, 1900), p. 181 และ pp. 108 - 113.

[2] Br. Up. 3.6.1 และ 3.8.1 - 12.

Ibid., pp. 130 - 131 และ pp. 136 - 139.

[3] M.S. 9.94.

triṁśadvarṣodvahetkanyāṁ hṛdyāṁ dvādaśavārṣikīm,
tryaṣṭavarṣo' ṣṭavarsāṁ vā dharme sīdati satvarah

ไม่สามารถท่องมนต์พระเวทได้ ฐานะของเธอถูกลดลงมาเทียบเท่ากับวรรณะศูทร [1] ซึ่งถือว่าไม่สมควรที่จะท่องมนต์และศึกษาพระเวท [2]

ความเชื่อในทรรศนะนี้มีอิทธิพลต่อสังคมชาวฮินดูต่อมาอีกนาน จนถึงประมาณ ค.ศ. 1000 (พ.ศ. 1543) จึงปรากฏชื่อกวีหญิงที่มีชื่อเสียงในบทกวีนิพนธ์ของหาล ซึ่งเขารวบรวมเขียนขึ้นเป็นภาษามหาราษฎร์ ชื่อคาถาสัปตสตี [3] บทกวีภาษาสันสกฤตที่กวีหญิงแต่งขึ้นพอมีอยู่บ้าง เช่น ศีลภัฏฏนิกา ของเทวีแห่งกุชราช [4] ในสมัยนี้โอกาสที่ผู้หญิงจะได้รับการศึกษาก็มีแต่ผู้หญิงในพวกราชตระกูล และครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยเท่านั้น มีการจ้างครูพิเศษมาสอน ซึ่งในครอบครัวธรรมดาไม่มีโอกาสจะทำเช่นนั้นได้ [5]

<u>สาสนา</u>

ดังที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดแล้วว่า ผู้หญิงในสมัยพระเวทได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี และบางคนสามารถแต่งบทสวดได้ เพราะฉะนั้น พวกเธอต้องสามารถท่องมนต์พระเวทได้อย่างแน่นอน แม้แต่หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานก็สามารถทำพิธีบูชาบวงสรวงได้

---

1 M.S. 5.139.

2 M.S. 10.126.

3 A.S. Altekar, <u>The Position of Women in Hindu Civilization</u>, p. 17.

4 Ibid.

5 Ibid., p. 18.

ด้วยตนเอง ในบทสวดฤคเวทมีข้อความกล่าวถึงหญิงสาวเที่ยวหาต้นโสมระหว่างทางที่กลับจากอาบน้ำ เพื่อนำไปบวงสรวงแด่พระอินทร์เมื่อกลับถึงบ้าน [1] และอีกตอนหนึ่งพบว่าผู้หญิงชื่อวิศววารา ตื่นแต่เช้าตรู่แล้วเริ่มบูชาเซ่นสรวงด้วยตัวของเธอเอง [2]

การแต่งงานเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตของชาวฮินดู ผู้หญิงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะขาดเสียมิได้ ในฐานะที่เป็นมารดาของบุตร ดังนั้น เธอจึงเป็นส่วนสำคัญของการทำพิธีบูชาบวงสรวงเพื่อให้ได้รับผลสมบูรณ์ เพราะเทพเจ้าจะไม่รับเครื่องพลีจากชายโสด [3] สามีไม่สามารถจะไปสู่สวรรค์คนเดียวได้ ขณะที่ประกอบพิธีเขาต้อง (ทำเป็นสัญญลักษณ์) เรียกภรรยาติดตามเขาไปด้วย [4] มีบทสวดฤคเวทหลายบทที่แสดงว่าภรรยาเป็นผู้ร่วมทำพิธีบูชาบวงสรวงพร้อมกับสามี [5]

---

[1] R.V. 8.80.1.

T.H. Ralph Griffith, The Hymns of the Rgveda, ed. J.L. Shastri. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1973)

[2] R.V. 5.28.1.

samīddho agnirdivi śocirāśretpratyaṅṅuṣasamurviyā,
eti prācī viśvavārā namobhirdevāṁ īḷānā haviṣā ghṛtācī.

[3] Ś.Br. 5.1.6.10.

ayajñīyo vaiṣa yo'patnīka

[4] Ś.Br. 5.2.1.10.

sa rokṣyanjāyāmāmantrayate, jāyā'ehi svo rohāveti rohāvetyāha.

[5] R.V. 8.31.5 - 6, 1.72.5, 1.83.3, 1.131.3.

ต่อมาถึงสมัยพราหมณะ การทำพิธีบูชาบวงสรวงตามแบบที่เคยทำกันในสมัยพระเวท กลายเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนกว่าเดิมมาก เด็กผู้หญิงในสมัยพระเวทจะแต่งงานกันตั้งแต่อายุประมาณ 16 - 17 ปี โอกาสที่พวกเธอจะศึกษาพระเวทมีเพียง 7 - 8 ปีเท่านั้น [1] และจากหัศนคติที่ว่าผู้หญิงไม่บริสุทธิ์เมื่อเทียบกับผู้ชาย จึงไม่สมควรที่จะเป็นผู้ประกอบพิธีทางศาสนานี้เอง ทำให้ผู้หญิงถูกลดความสำคัญทางศาสนาลง มีส่วนร่วมในการทำพิธีบูชาบวงสรวงเพียงพอเป็นพิธี หน้าที่ส่วนใหญ่ตกแก่ผู้ชาย แม้หน้าที่ในการดูวายเครื่องสังเวยไฟประจำบ้านในกรณีที่สามีไม่อยู่ อันเคยเป็นหน้าที่ของภรรยา ก็กลายเป็นภาระของบุตรชาย หรือพี่น้องผู้ชายของสามีไป [2] ส่วนหน้าที่ในการขับร้องสามในขณะทำพิธีก็ตกเป็นของพราหมณ์อุทคาดา [3]

มีพิธีบวงสรวงบางพิธีที่ผู้หญิงสามารถทำได้คนเดียวมาจนถึง พ.ศ. 43 ปี คือ พิธีบูชาสีดา เพื่อทำให้เกิดผลดีในการเพาะปลูก และการเกี่ยวพืชผล

---

[1] A.S. Altekar. The Position of Women in Hindu Civilization, p. 202.

[2] Ś.Br. 1.1.4.13.

taddharmaitatpurā jāyaiva haviṣkṛdupatiṣṭhati

tadidamapyetarhi yaeva kaścanopatiṣṭhati.

[3] Ś.Br. 14.3.1.35.

patnī karmeva ete'tra kurvanti yadudgātāraḥ

พิธีรุทรพลี (รุทฺรพลี) เพื่อทำให้เกิดความมั่งคั่ง มีปศุสัตว์อุดมสมบูรณ์ และพิธีรุทรยาค (รุทฺรยาค) เพื่อบันดาลความโชคดีให้แก่หญิงสาวในการแต่งงาน [1] แต่ประเพณีเหล่านี้ค่อย ๆ หมดความนิยมไป

เมื่อเริ่มต้นคริสตศตวรรษผู้หญิงยังมีสิทธิประกอบพิธีบูชาไฟตอนเช้าและเย็นได้ แต่หมดโอกาสที่จะท่องมนต์พระเวทต่อไป มนุสมฤติมีข้อความระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้หญิงทำพิธีอุปนยนได้ แต่ไม่ต้องท่องมนต์พระเวท [2] ต่อมานักเขียนกฎหมายสมัยหลัง เช่น ยาชญวัลกย สมัยสนุนความคิดนี้อย่างตรงไปตรงมา เขาถือว่าการทำพิธีแต่งงานของผู้หญิงก็เป็นการทำพิธีอุปนยนที่แท้จริงแล้ว การปรนนิบัติสามีก็เหมือนกับการดูแลปรนนิบัติครูผู้สอน และหน้าที่ในการดูแลบ้านเรือนก็เป็นหน้าที่ทดแทนการบูชาไฟแล้ว เพราะฉะนั้น อุปนยนก็ไม่จำเป็นสำหรับผู้หญิงอีกต่อไป [3] มนูยังระบุต่อไปอีกว่าผู้หญิง

---

1 A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization, p. 198.

2 M.S. 2.66.

amantrikā tu kāryeyaṁ strīṇāmavṛdaśeṣataḥ,
saṁskārārthaṁ śarīrasya yathākālaṁ yathākramam.

3 M.S. 2.67.

vaivāhiko vidhiḥ strīṇāṁ saṁskāro vaidikaḥ smṛtaḥ,

G. Bühler trans, The Laws of Manu, in The Sacred Books of the East, Vol. XXV, ed. F. Max Muller (Oxford : At the Clarendon Press ; 1886), note 66 - 67, p. 42.

ไม่อาจทำพิธีบูชาบวงสรวง บำเพ็ญพรต และถืออดได้ นอกจากได้รับอนุญาตจากสามี ถ้าเธอเพียงแต่เชื่อฟังสามีเธอก็บรรลุสู่สวรรค์แล้ว [1] และถึงกับห้ามมิให้พราหมณ์กินอาหารที่ผู้หญิงเป็นผู้ถวายด้วย [2]

แนวความคิดของนักเขียนสมฤติโน้มเอียงไปในทางจำกัดสิทธิทางศาสนาของผู้หญิง ซึ่งเคยได้รับในสมัยแรก ๆ ที่สำคัญก็คือ การยกเลิกอุปนยนของผู้หญิง ก็เท่ากับเป็นการตัดทอนปัญญาของพวกเธอ และเป็นผลทำให้ฐานะทางสังคมของผู้หญิงเสื่อมทรามลงมาเทียบเท่ากับวรรณะศูทร และหลังจากนั้นผู้หญิงก็กลายเป็นผู้ไร้การศึกษา ความเชื่อทางศาสนาของพวกเธอก็เป็นเพียงแต่รับฟังด้วยความซื่อสัตย์จงรักภักดี เชื่อถืออย่างงมงายเท่านั้น

006194

สิทธิในการเป็นทายาท

ถึงแม้ว่าผู้หญิงในสมัยพระเวทก่อนข้างจะมีฐานะดีในเรื่องการศึกษาและศาสนาก็ตาม แต่เธอกลับถูกตัดสิทธิในเรื่องการเป็นทายาทและการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน มีข้อ

---

[1] M.S. 5.155.

nāsti strīṇāṁ pṛthagyajño na vrataṁ nāpyupoṣaṇam,
patiṁ śuśrūṣate yena tena svarge mahīyate.

[2] M.S. 4.205.

striyā kalībena ca hute muñjīta brāhmaṇaḥ kvacit.

ความตอนหนึ่งในคัมภีร์ฤคเวทอ้างว่า ผู้หญิงไม่มีโอกาสเป็นทายาทและเป็นเจ้าของทรัพย์สิน [1] เพราะฉะนั้น สิ่งที่เธอหามาได้จึงถือเป็นทรัพย์สินของบิดาหรือสามี ในกรณีที่สามีสิ้นชีวิต หญิงนั้นต้องอยู่ในความดูแลของสามี เว้นไว้แต่ในกรณีที่บิดาไม่มีบุตรชายมีแต่ลูกสาว ซึ่งเรียกว่าปุตริกา จะเป็นผู้ได้รับสิทธิแทนบุตรชาย [2] ในสมัยนี้ยังไม่นิยมรับลูกชายของผู้อื่นมาเป็นลูกบุญธรรม [3]

ปุตริกายังคงมีสิทธิเป็นทายาทเรื่อยมาจนกระทั่งประมาณ พุทธศักราช 343 เมื่อเด็กผู้หญิงหมดโอกาสจะศึกษาเล่าเรียน เริ่มแต่งงานกันตั้งแต่อายุยังน้อย สิทธิในการเป็นทายาทก็พลอยสูญไปด้วย ถึงแม้ว่าเธอจะไม่มีพี่น้องผู้ชายก็ตาม อาปัสตัมพะ (อาปสฺตมฺพ) ยอมใช้ลูกสาวเป็นทายาทได้อย่างไม่ค่อยเต็มใจนัก ลูกสาว

---

1 R.V. 3.31.2.

na jāmaye tānvo rikthamāraikcakara garbhaṁ sanituṛnidhanam,
yadhī mātaro janayanta vahnimanyaḥ kartā sukṛtoranya.
rndhan.

T.S. 6.5.8.2.

Rapson, The Combridge History of India, I : 90.

2 Macḍonell and Keith, Vedic Index of Names and Subjects. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1967), I : 528, 573, II: 496.

3 R.V. 7.4.8.

nahi grabhāyāraṇaḥ suśevo'nyodaryo manasā mantvā u,
adhā cidckaḥ punaritsa etyā'no vājyabhīṣāḷetu.

จะเป็นทายาทได้ในกรณีถ้าไม่มีญาติสปิณฑะคุรุหรือศิษย์ อ้างสิทธิในการเป็นทายาท เขาเห็นว่าทรัพย์สินควรตกเป็นของหลวงมากกว่าลูกสาว [1] (ดูภาคผนวก ข.1)

มีนักเขียนบางคนในสมัยหลังที่ยอมให้ลูกสาวมีส่วนแบ่งในมรดกของบิดา เช่น เกาฏิลย (เกาฏิลฺย) [2] และพฤหัสปติ (พฤหสฺปติ) [3] ส่วนวิษณุและนารทระบุไว้ว่า

---

[1] Ā.D.S. 2.14.2 - 4.

putrābhāve yaḥ pratyāsannaḥ sapiṇḍaḥ, tadabhāve ācāryaḥ, ācaryābhāve antevāsī hṛtvā dharmakṛtyeṣu yojayet, duhitā vā,

[2] K.A., 3.5.

R. Shamasastry, trans, Kautilya's Arthaśāstra, 8th ed. (Mysore : Mysore Printing and Publishing House, 1967), p. 184.

[3] Br.S. 25.55.

Jalius Jolly, The Minor Law - Books, in The Sacred Books of the East, Part I. Vol. XXXIII. ed. F. Max Müller (Delhi : Motilal Banarsidass, 1969), p. 578.

ยอมให้ลูกสาวมีสิทธิในทรัพย์สินเพียงช่วงระยะเวลาที่เธอยังไม่แต่งงานเท่านั้น [1] อย่างไรก็ตาม การมีสิทธิในส่วนแบ่งมรดกของลูกสาวก็เป็นเพียงแต่กรณียกเว้นเท่านั้น มิใช่ข้อบังคับ แต่พวกเธอยังไม่ได้รับความเดือดร้อนมากนัก เพราะการแต่งงานกลายเป็นเรื่องจำเป็นที่หลีกเลี่ยงมิได้ บิดา พี่ชาย หรือน้องชาย หรือญาติคนอื่น ๆ จะเป็นผู้จัดการแต่งงานให้แก่เธอ และเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการแต่งงานให้ตามฐานะ โดยทั่ว ๆ ไปแล้วประมาณ 1 ใน 4 ของส่วนแบ่งมรดกของลูกชายแต่ละคน [2] หลังจากนั้นเธอก็อยู่ในความดูแลของสามี

---

[1] Vi.S. 18.34.

Julius Tolly, The Institutes of Vishnu, in The Sacred Books of the East, Vol. VII. ed. F. Max Müller (Delhi : Motilal Banarsidass, 1970), p. 73.

N.S. 13.13, 17.

Julius Jolly, The Minor Law-Books, in The Sacred Books of the East, Vol. XXXIII, ed. F. Max Müller (Delhi : Motilal Banarsidass, 1969), p. 192, 193.

[2] M.S. 9.118.

svebhyo' śebhyastu kanyābhyaḥ pradadyurbhātaraḥ pṛthak,
svātsvādaṁśāccaturbhāgaṁ patitāḥ syuraditsavaḥ.

เมื่อผู้หญิงอยู่ในฐานะของภรรยา เธอก็มีสิทธิในทรัพย์สินน้อยมาก เธอไม่มีสิทธิใช้จ่ายโดยที่สามีมิได้อนุญาตไม่ว่าเรื่องใด ๆ ถึงแม้ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นส่วนที่เธอได้รับก่อนการแต่งงาน หรือเมื่อวันแต่งงาน จากบิดา ญาติ หรือใคร ๆ ก็ตาม มีข้อความตอนหนึ่งในมนุสมฤติระบุว่า ภรรยา บุตรชาย และทาส ไม่สามารถจะมีทรัพย์สมบัติของตนเองได้ [1]

มีนักเขียนกฎหมายบางคนพยายามที่จะให้สิทธินี้แก่ภรรยาตามสมควร เช่น อาปัสตัมพะ (อาปสฺตมฺพ) กล่าวว่า ภรรยาควรมีสิทธิใช้จ่ายในระหว่างที่สามีไม่อยู่บ้าน และภรรยามีสิทธิได้รับส่วนแบ่ง 1 ใน 3 ในกรณีที่สามีทิ้งเธอไปแต่งงานกับหญิงอื่นอย่างไม่เป็นธรรม [2] แต่ในแง่การปฏิบัติของสังคม ความคิดนี้ไม่ได้ผลเลย และนักกฎหมายคนอื่น ๆ ก็ไม่ยอมรับ ไม่มีนักกฎหมายคนใดที่จะปกป้องสิทธินี้ของเธออย่างจริงจัง [3]

มีทรัพย์สินอีกประการหนึ่งซึ่งไม่เกี่ยวกับทรัพย์ที่เป็นมรดกทั่ว ๆ ไป เรียกว่า สตรีธน เป็นของขวัญที่ผู้หญิงได้รับเมื่อวันแต่งงาน คัมภีร์พระเวทระบุว่า สตรีธนเป็น

---

1 M.S. 8.416.

bhāryā putraśca dāsaśca traya evādhanāḥ smṛtāḥ,
yatte samadhigacchanti yasya te tasya taddhanam.

2 A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization. p. 215 อ้างถึง A.D.S. 2.6.14, 16 - 20.

3 Ibid., p. 216.

สมบัติส่วนตัวของภรรยา [1] แต่ในสมัยพระเวทยังไม่มีการกำหนดขอบเขตของสมบัติประเภทนี้ไว้ มีการกล่าวรายละเอียดครั้งแรกในเกาฏิลยอรรถศาสตร์ และวิษณุสมฤติ

เกาฏิลยอรรถศาสตร์กล่าวถึงสตรีธนว่า สตรีธนหมายถึงทรัพย์สินหรือเครื่องประดับที่ผู้หญิงได้รับในนามของเธอ ถ้าเป็นเงินจำนวนไม่เกินกว่า 2000 ปณะ ส่วนเครื่องประดับไม่จำกัด ภรรยาสามารถนำสตรีธนไปใช้ได้เพื่อเลี้ยงดูลูกชาย ลูกสะใภ้ และตนเอง โดยไม่มีความผิด ถ้าสามีของเธอไม่อยู่บ้านและไม่ได้จัดหาทรัพย์ไว้ให้ใช้ในการยังชีพ กรณีที่เกิดภัยพิบัติ โรคระบาด หรืออดอยาก สามีนำมาใช้ได้โดยภรรยาจะว่ากล่าวหรือขัดขวางมิได้ ถ้าสามีภรรยาแต่งงานกันใน 4 แบบแรก ภรรยาไม่มีสิทธิจะว่ากล่าวสามี 3 ปี ถ้าเขานำสตรีธนไปใช้ ถ้าเป็นการแต่งงานแบบคนธรรพ์หรืออสูร สามีต้องนำมาคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ย และถ้าเป็นแบบรากษสและปีศาจ สามีที่นำสตรีธนไปใช้นั้นถือว่าเป็นโจร [2] (ดูภาคผนวก ข. 2,3)

ส่วนวิษณุสมฤติระบุว่า ของอะไรก็ตามที่ผู้หญิงได้รับจากบิดามารดาของเธอ ลูกชาย หรือพี่น้องผู้ชาย หรือของที่ได้รับก่อนทำพิธีบูชาไฟในพิธีแต่งงาน หรือของที่เธอได้รับจากสามีเมื่อถูกผู้หญิงอื่นแทนที่ สินสอดและของขวัญที่ได้รับภายหลังเรียกว่า ทรัพย์-สมบัติของผู้หญิง (สตรีธน) ถ้าเป็นการแต่งงานใน 4 แบบแรก เมื่อภรรยาตายไปโดยที่ไม่มีบุตร สตรีธนจะตกเป็นของสามี [3] (ดูภาคผนวก ข. 3)

1
T.S. 6.2.1.1.

patnī vai pārināhyasya īśe

2
K.A. 3.2.

R. Shamasastry, Kautilya's Arthaśāstra, pp. 174 - 175.

3
Vi.S. 17.18.

สำหรับมนูให้ความเห็นว่า ของอะไรก็ตามที่ผู้หญิงได้รับก่อนแต่งงาน ได้รับเมื่อทำพิธีแต่งงาน มีคนให้ด้วยความรัก และได้รับจากพี่ชาย น้องชาย บิดา และมารดาของเธอ เรียกว่าสมบัติของผู้หญิง 6 ประการ [1] ถ้าภรรยาตายสมบัตินี้จะเป็นของลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานเท่านั้น [2] ถ้าเธอมีทั้งลูกชายและลูกสาว สมบัตินี้แบ่งให้ลูกชายและลูกสาวเท่า ๆ กัน [3] ถ้าไม่มีตามที่กล่าวมาจึงจะตกเป็นของบิดาและมารดาของเธอ [4]

ถ้าสามีตายก่อนภรรยา ภรรยาสามารถนำสตรีธนมาใช้ได้ ถ้าเธอประพฤติพรหมจรรย์ตลอดชีวิต และอยู่ในความดูแลของครู แต่ถ้าเธอแต่งงานใหม่ก็หมดสิทธิ์ และจะมาตกอยู่แก่ลูก เว้นไว้แต่กรณีที่เธออ้างว่านำไปใช้ในการเลี้ยงดูลูกเท่านั้น [5]

1
M.S. 9.194.

adhyagnyadhyāvāhanikaṁ dattaṁ ca prītikarmaṇi,

bhrātṛmātṛpitṛprāptaṁ ṣaḍvidhaṁ strīdhanaṁ smṛtam.

2
M.S. 9.131.

3
M.S. 9.192.

4
M.S. 9.195 - 197.

5
K.A. 3.2.

R. Shamasastry, Kautilya's Arthaśāstra, p. 175.

ผู้หญิงได้รับการดูถูกเหยียดหยาม

ผู้หญิงได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากสังคมมากกว่าได้รับการยกย่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของ อารมณ์ จิตใจ และความอ่อนแอ ในสมัยพระเวทนั้นแม้ว่าผู้หญิงค่อนข้างจะอยู่ในฐานะที่ดีกว่าในสมัยหลัง ๆ แต่ก็ยังปรากฏว่าเด็กผู้หญิงไม่เป็นที่ต้องการเท่ากับเด็กผู้ชาย และมีความโน้มเอียงในการดูถูกเหยียดหยามผู้หญิงอยู่บ้างแล้ว ดังที่ปรากฏในบทสวดฤคเวทว่า "จิตใจของผู้หญิงควบคุมไม่ได้" [1] ไม่มีมิตรภาพสำหรับผู้หญิง หัวใจของผู้หญิงเปรียบได้กับหัวใจของสุนัขป่า [2] ผู้หญิงเป็นอาวุธและกองทัพของปีศาจ [3] และในไตตติรียสังหิตาถึงกับกล่าวว่า ผู้หญิงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าชายชั่ว [4]

ครั้นถึงสมัยพราหมณะ ผู้หญิงก็ยิ่งได้รับการดูถูกเหยียดหยามมากขึ้น เธอถูกลดฐานะลงเท่ากับวรรณะศูทร ดังมีข้อความกล่าวว่า ผู้หญิงศูทร สุนัข และอีกา เป็นความเท็จ

1
R.V. 8.33.17.
striyā aśāsnam manaḥ

2
R.V. 10.95.15.
strainānī saravyāni santi sālāvṛkānām hṛdayānyetā.

3
R.V. 5.30.9.
striyo hi dāsa āyudhāni cakre kiṁ mā karannabalā asya senāḥ

4
T.S. 6.5.8.2.

เป็นบาป และความมืด [1] เป็นผู้ถูกเทพตีด้วยสายฟ้าคือเนยเหลว ทำให้หมดกำลังใจ ไม่อาจควบคุมจิตใจของตนเองได้ และไม่ดูแลรักษาส่วนแบ่งในทรัพย์สมบัติได้ [2] เหตุนี้เองทำให้ผู้หญิงต้องขึ้นอยู่กับชาย แล้วคอยรับใช้เอาใจผู้ชายตั้งแต่นั้นมา [3]

ต่อมาถึงสมัยธรรมศาสตร์ ฐานะของผู้หญิงก็ยิ่งเลวลงไปอีก นักเขียนธรรมศาสตร์กำหนดไว้ว่า ผู้หญิงไม่มีอิสระในตัวเอง ต้องขึ้นอยู่กับผู้ชาย เมื่ออยู่ในวัยเด็ก

---

1. S.Br. 14.1.1.31.

strī sūdraḥ svā kṛṣṇaḥ śakunistāni na prekṣeta nerchrayaṁ ca pāpmānaṁ ca nejjyotiśca tamaśca

2. Ś.Br. 4.4.2.13.

vajro vā'ājyametena vai devā vajrenājyenāghnanneva patnīrnirākṣanuvaṁstā hatā niraṣṭā nātmanaścanaiśata na dāyasya canaiśata.

3. Ś.Br. 13.2.2.4.

strīreva tadanugāḥ kurute tasmāt striyaḥ puṁso' nuvartmāno bhāvukāḥ

เธออยู่ในความดูแลของบิดา เมื่อเติบโตขึ้นอยู่ในความดูแลของสามี และเมื่อมีอายุอยู่ในความดูแลของบุตรชาย [1]

สังคมเห็นว่าผู้หญิงเกิดมาเพื่อการแต่งงานและให้กำเนิดบุตรเท่านั้น หน้าที่อื่นของเธอไม่มีอะไรมากไปกว่าการดูแลปรนนิบัติรับใช้สามีของเธอให้ดีที่สุด แม้แต่การประกอบพิธีทางศาสนาก็ถือว่าเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น ภรรยาไม่อาจจะประกอบพิธีบูชาบวงสรวง ล้างบาป อดอาหารได้ นอกจากได้รับความยินยอมจากสามี เพียงแต่เธอ

---

[1] M.S. 5.147 - 148 ; 9.2 - 3.

Va.S. 5.1.

George Büller, Sacred Laws of the Aryas in The Sacred Books of the East, Vol. XIV, ed. F. Max Müller, (Delhi : Motilal Banarsidass, 1969), p. 31.

G.S. 18.1.

George Büller. The Sacred Laws of the Aryas, in The Sacred Books of the East, Part I, Vol II ed. F. Max Müller, (Delhi : Motilal Banarsidass, 1969).

Vi.S. 15, 12 - 13.

เชื่อฟังสามีก็ได้ไปสู่สวรรค์แล้ว [1] แต่ถ้าเธอยังฝืนปฏิบัติก็จะทำให้สามีอายุสั้นและไปสู่นรก [2]

ในมหาภารตะก็มีข้อความแสดงความดูถูกเหยียดหยามผู้หญิงเช่นเดียวกัน ดังมีข้อความปรากฏในอนุศาสนบรรพว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะชั่วร้ายไปกว่าผู้หญิง ผู้ซึ่งเป็นสิ่งแหลมคม เป็นยาพิษ เป็นงู รวมอยู่ในผู้หญิงคนเดียวกัน [3] ผู้หญิงแสนคนจะมีผู้ที่เป็นปติวรตาเพียงคนเดียวเท่านั้น [4]

---

1 M.S. 5.155.

nāsti strīṇāṁ pṛthagyajño na vrataṁ nāpyupoṣaṇam,
patiṁ śuśrūṣate yena tena svarge mahīyate.

Vi.S. 25.15.

2 Vi.S. 25.16.

3 Mbh. Anuśāsnaparva 38.12, 29.

Krishna - Dwipayana Vyasa, The Mahabharata, Trans. Pratāpa Chandra Ray. (Calcutta : Bharata Press, 1893), Anuśāsnaparva. p. 232, 234.

4 Ibid., 19, 93.

รามายณะก็กล่าวถึงผู้หญิงไม่ต่างไปจากมหาภารตะเท่าใดนัก ดังมีข้อความว่า "นี่คือลักษณะของผู้หญิงในโลกนี้ คือ คดโกง จิตใจโลเล ทอดทิ้งธรรมะ และเป็นผู้ก่อให้เกิดความบาดหมางระหว่างพ่อและลูกชาย" [1]

มนุสมฤติก็กล่าวตำหนิคุณสมบัติของผู้หญิงไว้อย่างรุนแรงว่า เป็นธรรมดาของผู้หญิงที่จะล่อลวงชายไปในทางที่ผิด ไม่เฉพาะชายที่โง่เขลาเท่านั้น แม้แต่ชายที่ได้รับการศึกษาก็ถูกผู้หญิงทำให้ตกเป็นทาสของความปรารถนาและความโกรธ [2]

ผู้หญิงในยุคแรก ๆ ได้รับการยกย่องพอสมควรในฐานะที่เป็นภรรยา เธอเป็นผู้ทำให้ชายสมบูรณ์ขึ้น เนื่องจากในคัมภีร์ศตปถพราหมณะกล่าวว่า ผู้ชายเป็นเพียงครึ่งหนึ่งยังไม่สมบูรณ์จนกว่าจะได้เข้ารวมกับภรรยา และให้กำเนิดบุตร [3] ภรรยาได้รับการ

1
R. Āranyakāṇḍa 45.29 - 30

The Rāmāyana of Valmiki, ed. Manamatha Nath Dutt. (Calcutta : Girish Chandra Chackravarti, 1892), Vol. II. p. 610.

2
M.S. 2.213 - 214.

svabhāva eṣa nārīṇām narāṇāmiha dūṣaṇam,
ato'rthanna pramādyanti pramadāsu vipaścitaḥ.
avidvāṁsamalaṁ loke vidvāṁsamapi vā punaḥ,
pramadā hyutpathaṁ netuṁ kāmakrodhavaśānugam.

3
Ś.Br. 5.1.6.10.

ardho ha vaiṣa ātmanastasmādyāvajjāyāṁ na vindate ardho ha tāvad bhavati, atha yadaiva jāyāṁ vindate'tha prajāyate tarhi sravo bhavati

ยกย่องสูงกว่าผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานและอยู่ในบ้านของบิดา [1] เธอเป็นใหญ่เหนือบุคคลอื่นในครอบครัว รวมทั้งบิดามารดา ตลอดจนน้องชายและน้องสาวของสามีที่ยังไม่ได้แต่งงานด้วย [2] และกับสามีเธอได้รับการยกย่องให้เป็นเพื่อน [3] เป็นคู่ร่วมทางศาสนา ในสมัยหลังเมื่อผู้หญิงได้รับการดูถูกเหยียดหยามมากขึ้น เธอไม่เป็นที่ต้องการของสังคม เธอก็ยังได้รับการยกย่องในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดบุตร เป็นคู่ร่วมทางศาสนา รับใช้สามีด้วยความซื่อสัตย์ ทำให้สามีมีความสุข และทำให้บรรพบุรุษและสามีมีความสุขในสวรรค์ [4]

1
A.Br. 3.37.

2
R.V. 10.85.46.

samrājñī śvaśure bhava samrājñī svaśrvāṁ bhava,

nanandari samrājñī bhava samrājñī adhi devṛsu.

A.V. 14.1.44.

samrājñedhi śvaśuresu samrājñyuta devṛsu,

nananduḥ samrājñyedhi samrājñyuta śvaśrvāḥ.

3
T.Br. 2.2.2.6.

sakhā ha jāyā

4
M.S. 9.28.

apatyaṁ dharmakāryāṇi śusrūsā ratiruttamā,

dārādhīnastathā svargah pitṛṇāmātmanasca ha.

ผู้หญิงจะได้รับเกียรติและการยกย่องอย่างสูงสุดอยู่เพียงฐานะเดียวเท่านั้น คือ ในฐานะที่เป็นแม่ของลูกชาย ในคัมภีร์พระเวทมีข้อความว่า แม่ของลูกชายควรได้รับการยกย่อง [1] ในคัมภีร์ธรรมสูตรก็ยกย่องแม่ไว้อย่างสูง บางคนถือว่าสูงเหนือกว่าอาจารย์ (ผู้สอนพระเวท) [2] เนื่องจากแม่เป็นผู้ทำสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายประการให้แก่ลูก จึงเป็นหน้าที่ของลูกชายที่จะต้องทดแทนพระคุณของแม่ด้วยการปรนนิบัติเลี้ยงดู ถึงแม้ว่าแม่จะถูกขับไล่ออกจากวรรณะก็ตาม [3]

---

[1] Mary E.R. Martin, trans. Women in Ancient India, The Chowkhamba Sanskrit Studies, Vol. XLIV by Clarisse Bader, 2nd ed. (Varanasi : The Chowkhamba Sanskrit Series Office ; 1964), p. 10. อ้างถึงใน Rigveda trans. M. Langlois Section 6, lecture 1, hymne 7.

[2] P.V. Kane, History of Dharmaśāstra, Part I Vol. II. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1975), p. 580.
อ้างถึงใน G.D.S. 2.56.
และ G.S. 2.50 - 51.

[3] P.V. Kane. Ibid., p. 580.
อ้างถึงใน A.D.S. 1.10.28.9 ; Va.D.S. 13.47 : B.D.S. 2.2.48.

มนุสมฤติระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ให้ความเคารพอาจารย์ 1 ครั้ง มากกว่า อุปัชฌาย์ 10 ครั้ง ให้ความเคารพพ่อ 1 ครั้ง มากกว่า อุปัชฌาย์ 100 ครั้ง แต่ให้ความเคารพแม่ 1 ครั้ง มากกว่าพ่อ 1000 ครั้ง [1]

ตอนหนึ่งในอาทิบรรพของมหาภารตะถึงกับอ้างว่า คนจะบ่ายเบี่ยงคำสาปแช่งของใคร ๆ ได้ทั้งหมด แต่ไม่สามารถจะบ่ายเบี่ยงคำสาปของแม่ได้ [2]

อย่างไรก็ตาม แม่ของลูกชายเท่านั้นที่จะได้รับเกียรติสูงเช่นนี้ เพราะมีเหตุผลเกี่ยวเนื่องในสิทธิการเป็นทายาท ซึ่งบุตรชายจะได้รับการพิจารณาก่อนบุคคลอื่น ดังนั้นด้วยความผูกพันตามหน้าที่และศีลธรรม ลูกชายจึงต้องเป็นผู้เลี้ยงดูแม่

เราอาจจะสรุปได้ว่า ชีวิตทั่วไปของผู้หญิงนับตั้งแต่ปลายสมัยพระเวทเป็นต้นมาอยู่ในระดับที่ต่ำลงเรื่อย ๆ เธอไม่อาจจะช่วยตัวเองได้ ทั้ง ๆ ที่เธอสามารถจะช่วยตัวเองได้ถ้าสังคมเปิดโอกาสให้ ไม่ยกเอาเหตุผลที่แสดงความเห็นแก่ตัวมาเป็นข้ออ้างในการวางข้อกำหนดกฎหมาย การริดรอนสิทธิทางการศึกษาเป็นจุดสำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้หญิงต้องดำเนินชีวิตตามกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างงมงายโดยปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น และมีผลมาถึงการถูกตัดสิทธิในทางมรดก ยิ่งทำให้สภาพชีวิตของผู้หญิงแร้นแค้นขึ้นทุกที ด้วยเหตุนี้เองพิธีสตีซึ่งเคยเป็นปุราณธรรมดังที่กล่าวไว้ใน A.V. 18.3.1 - 2 ซึ่งเคยปฏิบัติกันพอเป็นพิธีในสมัยพระเวทจึงถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 9

---

[1] M.S. 2.145.

upādhyāyāndaśācarya ācāryāṇāṁ śataṁ pitā,
sahasraṁ tu pitṝnmātā gauraveṇātiricyate.

[2] Mbh. Ādiparva 37.4.